

PATRIARHIA ROMÂNĂ

ADEVĂRUL
DESPRE
MITROPOLIA BASARABIEI

APARE CU BINECUVÂNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

SUB ÎNGRIJIREA ÎNALT PREA SFÎNȚITULUI
Dr. NESTOR VORNICESCU
MITROPOLITUL OLTENIEI,
MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE
ȘI AL ACADEMIEI DE ȘTIINȚE DIN CHIȘINĂU

J.89.144/94.



EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI - 1993

DATE CRONOLOGICE

- Sec. I—IV — Creștinismul, propovăduit încă din sec. I la Dunărea de Jos de Sfântul Apostol Andrei și ucenicii săi, s-a răspândit treptat și s-a generalizat în sec. II—IV pe întreg spațiul carpato-danubiano-pontic, devenind un factor esențial în procesul de formare a poporului român.
- Sec. IV—XIV — Pe pământul românesc dintre Prut și Nistru s-a dezvoltat o înfloritoare viață creștină, cu comunități, preoți și episcopi ortodocși, sub jurisdicția Patriarhiei de Constantinopol.
- 1359 — Întemeierea Țării Moldovei, ca stat independent, cuprinzând teritoriul situat între: Munții Carpați, Dunărea de Jos, Nistru și Marea Neagră.
- 1401 — Recunoașterea de către Patriarhia Ecumenică din Constantinopol a lui Iosif Mușat ca mitropolit canonic al Moldovei, cu reședința la Suceava, având jurisdicția asupra întregului teritoriu al Țării Moldovei.
- 1564 — Mutarea scaunului mitropolitan al Mitropoliei Moldovei de la Suceava la Iași.
- 1598 — Se înființează Episcopia de Huși, care avea jurisdicție și asupra ținuturilor din stînga Prutului: Cahul, Tighina, Lăpușna, Orhei, Soroca, trei mari târguri și 40 de sate românești din interfluviul Nistru—Bug.
- 1769—1774 — Moldova este copleșită de armatele rusești, înfiinșindu-se în 1806—1812 un exarhat dependent de Biserica Ortodoxă Rusă.
- 1787—1791
- 1806—1812

- 1812, mai 16 — Prin pacea de la București, încheiată în urma războiului ruso-turc, Rusia a răpit întreaga parte a Moldovei dintre Prut și Nistru.
- 1813 — Biserica Ortodoxă Rusă hotărăște înființarea unei eparhii la Chișinău, cuprinzând teritoriul dintre Prut și Nistru cucerit de amatele rusești. Este sfârșit astfel teritoriul jurisdicțional al Mitropoliei Moldovei, înființată cu patru secole mai înainte, și al Episcopiei Hușilor.
- 1856 — Tratatul de pace de la Paris, încheiat în urma Războiului Crimeii, a retrocedat Moldovei o porțiune din Basarabia de miazăzi : județele Cahul, Bolgrad și Ismail
- 1864 — Se înființează la Ismail Episcopia Dunării de Jos, cu jurisdicție asupra sudului Basarabiei, eliberat în 1856.
- 1878 — În urma Congresului de la Berlin, cele trei județe din sudul Basarabiei (Cahul, Bolgrad și Ismail) au fost încorporate din nou la Imperiul rus. Bisericește, acest teritoriu a fost trecut din nou sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Ruse.
- 1917, aprilie, 19/25, — Congresul extraordinar al clerului basarabean, ținut la Chișinău, a cerut dreptul de autonomie pentru Biserica din Basarabia, în baza căruia «să se înființeze o Mitropolie românească basarabeană, cu mitropolit și episcopi aleși de către congresele eparhiale ale acestei eparhii, din sânul și rândurile românilor basarabeni, iar graiul slujbelor și în școli să fie cel românesc».
- 1918, ianuarie, — Republica Moldovenească s-a declarat independentă.

- 1918, martie, 27 — În urma hotărârii Statului Țării, Basarabia, devenită Republică Moldovenească independentă, s-a unit cu Patria-mamă România.
- 1918, iunie, 14 — Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a delegat pe episcopul Nicodim al Hușilor spre a conduce Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului, rămasă fără chiriarh, până la alegerea titularului.
- 1918, iunie, 16 — Se publică Cartea Pastorală a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prin care se acordă autonomie Bisericii basarabene.
- 1919, dec., 30 — Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în alcătuirea căruia au intrat acum toți ierarhii provinciilor românești reunite cu Țara, întrunit în sesiune extraordinară, a luat hotărârea solemnă ca, după cum s-a realizat unirea tuturor teritoriilor românești (Basarabia, Bucovina, Ardealul și Banatul) la Patria-mamă, România, tot astfel să se realizeze și unitatea bisericească pe întreg pământul României întregite, într-o singură Biserică Autocefală Ortodoxă.
- 1920, febr., 21 — Congresul general al Bisericii basarabene, întrunit la Chișinău, a ales pe arhiereul Gurie Botoșeneanul, vicarul Mitropoliei Moldovei și Sucevei, ca arhiepiscop al acestei arhiepiscopii.
- 1920, dec., 17 — Luând act de hotărârea Congresului general al Bisericii basarabene, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a declarat pe arhiereul Gurie Grosu ca arhiepiscop titular al Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului. Prin Înaltul Decret Regal nr. 5481 din 25 decembrie 1920, arhiereul Gurie a fost confirmat arhiepiscop titular al Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului.

- 1922, iunie, 22 — Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a înființat două eparhii noi în Basarabia: Episcopia Hotinului, cu județele Hotin, Bălți și Soroca, având reședința la Bălți, și Episcopia Cetății Albe—Ismail, cu județele Cetatea Albă, Ismail și Cahul, avînd reședința la Cetatea Albă.
- 1923, iulie, 8 — Congrésul extraordinar eparhial din Basarabia, întrunit la Chișinău, a repelat dorința unanimă a clerului și reprezentanților mireni ca Arhiepiscopia Chișinăului să fie ridicată la treapta de mitropolie, cu denumirea de Mitropolia Basarabiei (A Moldovei dintre Prut și Nistru), iar cele două noi eparhii basarabene (Episcopia Hotinului și Episcopia Cetății Albe—Ismail) să rămână episcopii sufragane, legate canonic de acest scaun.
- 1923, nov., 15 — Sfântul Sinod, luând cunoștință de dorința Congresului eparhial din Basarabia ca Arhiepiscopia Chișinăului să fie ridicată la treapta de mitropolie, a constatat că ea poate fi considerată ca și îndeplinită prin dispozițiunile favorabile introduse în proiectul de lege și în noul Statut de organizare unitară a Bisericii Ortodoxe Române.
- 1926, nov., 8 — Se înființează Facultatea de Teologie din Chișinău.
- 1927, mai, 23 — Adunarea eparhială de la Chișinău adresează Sfântului Sinod cererea ca Arhiepiscopia Chișinăului să fie ridicată și de fapt la treapta de mitropolie, nu numai de drept, avînd în fruntea ei ca mitropolit pe arhiepiscopul Gurie.
- 1927, iun., 25 — Sfântul Sinod, luând în examinare cererea Adunării eparhiale de la Chișinău, a hotăr-

- ...rât să se facă cuvenitele demersuri și a autorizat pe patriarhul Miron Cristea să stabilească momentul și modalitățile ridicării arhiepiscopului Gurie la rangul de mitropolit.
- 1928, apr., 21 — Potrivit hotărârii Sfântului Sinod, prin Decret regal, arhiepiscopul Gurie Grosu a fost ridicat la rangul de mitropolit al Basarabiei.
- 1940, iunie — Urmare Pactului Molotov-Ribbentrop, încheiat la 23 august 1939, Basarabia și Bucovina de Nord, cu ținutul Herța au fost invadate și anexate de Uniunea Sovietică. Mitropolia Basarabiei este desființată și întreg teritoriul ei ajunge sub jurisdicția Patriarhiei Moscovei.
- 1941—1944 — Pământul Basarabiei revine la sânul României. Patriarhia Română are din nou jurisdicție canonică asupra acestei provincii românești. Mitropolia Basarabiei este reactivată.
- 1944 — Armatele sovietice anexează din nou Basarabia, iar Mitropolia își încetează activitatea.
- 1991, aug., 27 — Se proclamă independența Republicii Moldova.
- 1992, sept., 14 — Adunarea eparhială constituită la Chișinău a hotărât reactivarea Mitropoliei Basarabiei, având ca locțiitor de mitropolit pe P.S. Episcop Petru de Bălți, și trimiterea la București a unei delegații, alcătuită din clerici și mireni, pentru a adresa Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române rugămintea de a fi primiți sub jurisdicția canonică a Patriarhiei Române.

1992, dec., 19 — Actul Patriarhal și Sinodal al Patriarhiei Române privind recunoașterea reactivării Mitropoliei Basarabiei, autonomă și de stil vechi, cu reședința la Chișinău.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ia act, cu binecuvântare, de re-activarea Mitropoliei Basarabiei și printr-un Act Patriarhal și Sinodal recunoaște această Mitropolie ca autonomă și de stil vechi, făcând parte integrantă din trupul Bisericii Ortodoxe Române. Până la alegerea titularului, P.S. Episcop PETRU de Bălți este recunoscut ca locțiitor de mitropolit.



I

INTRODUCERE

Potrivit Legii pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române din anul 1925, prin care se consacra hotărârea sinodală — din 15 noiembrie 1923 — de ridicare a Arhiepiscopiei Chișinăului la treapta de Mitropolie, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 25 iunie 1927, a hotărât ca Arhiepiscopul Gurie Grosu de la Chișinău să fie înălțat la rangul de Mitropolit al Mitropoliei Basarabiei, desăvârșindu-se astfel organizarea canonică a scaunului eparhial din Chișinău, ca Mitropolie.

La 21 aprilie 1928 a fost emis Înaltul Decret Regal prin care Arhiepiscopul Gurie Gross al Chișinăului este ridicat la rangul de Mitropolit al Basarabiei.

Mitropolia Basarabiei, alcătuită din Arhiepiscopia Chișinăului, Episcopia Hotinului și Bălților și Episcopia Cetății Albe — Ismail, a desfășurat o activitate rodnică și unanim apreciată, fiind un factor de seamă atât în desfășurarea vieții religioase în această parte de țară, cât și în consolidarea și dezvoltarea relațiilor cu toate celelalte provincii românești.

În urma ocupației sovietice din 1940 și din 1944, Mitropolia Basarabiei a fost silită să-și întrerupă activitatea până în decembrie 1992, când, în chip canonic, a fost reactivată sub oblăduirea Patriarhiei Române, la cererea Adunării sale eparhiale și a credincioșilor și clericilor din Basarabia. Astfel,

smulși prin forță și silnicie de la sânul Bisericii Mame, în condiții istorice vitrege, frații noștri de un neam și de o lege, de la Răsărit de Prut, acum, când au putut să-și exprime liber voia, au hotărât reîntoarcerea lor firească sub oblăduirea canonică a Patriarhiei Române.

Adunarea Eparhială a Mitropoliei Basarabiei, alcătuită statutar din membri clerici și mireni din Basarabia, convocată și prezidată de Prea Sfințitul Petru, Episcop de Bălți, a decis, de ziua Înălțării Sfintei Cruci, 14 septembrie 1992, reactivarea Mitropoliei Basarabiei sub oblăduirea canonică și cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Sâmbătă, 19 decembrie, anul mântuirii 1992, membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, au primit frățeste, la Palatul Patriarhal din București, delegația reactivatei Mitropolii a Basarabiei, condusă de Prea Sfințitul Petru, Episcop de Bălți, care a dat expresie dorinței clericilor și credincioșilor ortodocși români din Republica Moldova de a fi primiți sub oblăduirea canonică a Bisericii Ortodoxe Române, Biserica Mamă, care nu a recunoscut nicio dată desființarea și întreruperea samavolnică a activității canonice a Mitropoliei Basarabiei.

Dându-se urmare acestei legitime cereri, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a binecuvântat și recunoscut reactivarea Mitropoliei Basarabiei și a emis îndătinatul Act Patriarhal și Sinodal de reactivare a Mitropoliei autonome a Basarabiei de stil vechi, cu reședința în orașul Chișinău.

Totodată, pe baza cererii aceleași Adunări Eparhiale a Mitropoliei Basarabiei, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a confirmat pe Prea Sfințitul Petru, Episcop de Bălți, ca locțiitor de Mitropolit al Basarabiei, până la alegerea statutară a titularului. Astfel, Prea Sfințitul Episcop Petru devine membru al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Actul Patriarhal și Sinodal a fost adus la cunoștința publică, în chip solemn, duminică, 20 decembrie 1992, în Catedrala Patriarhală din București, în timpul dumnezeieștii Liturghii săvârșite de un sobor de ierarhi și clerici din țară și din Mitropolia Basarabiei.

În paginile ce urmează publicăm unele documente privind începuturile Mitropoliei Basarabiei și reactivarea acesteia.

14 septembrie 1993



II

CANONICITATEA ȘI LEGALITATEA MITROPOLIEI BASARABIEI

A. CEREREA CONGRESULUI EXTRAORDINAR EPARHIAL DE LA CHIȘINĂU DE RIDICARE A ARHIEPISCOPIEI CHIȘINĂULUI LA TREAPTA DE MITROPOLIE

A C T

1923 Iulie 8

Astăzi, a avut loc în sala eparhială din Chișinău o ședință solemnă a Congresului Extraordinar Eparhial, convocat cu delegați clerici și mireni, aleși de toate cercurile protopopești și deci reprezentând valabil cele trei eparhii existente azi în Basarabia : Arhiepiscopia Chișinăului și noile episcopii : a Cetății Albe—Ismail și a Hotinului.

În această ședință, delegații și-au oprit întreaga lor atenție asupra actualei stări din Biserica basarabeană, unită pe vecie cu Biserica Ortodoxă a Regatului Român.

S-au scurs de la Unire cinci ani de viață națională pe pământul strămoșesc liber. În toată această vreme a reînviat în noi mândria de fii ai Patriei mărite și am năzuit și nu cu puține osteneți am și lucrat ca, cu un singur grai, să reprezentăm și o singură credință, și această temelie, și numai pe ea,

să o pregătim pentru generațiile mai vrednice de mâine.

Cât privește situația nominală și de drept a acestui scaun din Chișinău, repetăm că noi avem tot sprijinul a considera, tocmai pe temeiul sfințelor canoane și a înțelepciunii legilor de stat, că scaunul ierarhic din Chișinău, care reprezintă mai larg bisericește toată Basarabia, depinde direct și numai de forul cel mai înalt al Bisericii române, adică de Sfântul Sinod.

La Congresul general eparhial din 1917 s-a hotărât înființarea formală a Mitropoliei în Chișinău, la fel au repetat și toate congresele următoare, iar noi astăzi vestim forurile înalte ale Țării că aici există, mai ales acum, toate drepturile de Mitropolie și nu aflăm nici un motiv binecuvântat ca legalizarea dreptății printr-o formă să mai fie amânată. Sfântul Sinod însuși a stabilit prin Proiectul de Statut al Bisericii române că în Basarabia e locul unei Mitropolii a Moldovei dintre Prut și Nistru, cu sediul la Chișinău, căreia îi rămân sufragane două episcopii, acum înființate.

Congresul acesta extraordinar eparhial este convins că el lucrează în numele tuturor protopopilor, preoților, diaconilor, cântăreților și a dreptcredincioșilor creștini din întreaga Basarabie, când recunoaște și acum, pentru ultima dată, acestea :

1. Episcopiile noi ale Hotinului și ale Cetății Albe—Ismail, care s-au întemeiat numai prin libera voință a arhiepiscopului nostru și a clerului său și după repetatele noastre cereri scrise și declarate în fața organelor ce dețin soarta Țării în cei din urmă cinci ani, că aceste două episcopii sunt și

trebuie să rămână în legătură canonică și firească către maica lor, scaunul arhipăstoresc din Chișinău, deci ca eparhii sufragane acestui scaun ;

2. În legătură strânsă și dreaptă, urmează să recunoaștem tot așa de solemn, mai ales de când au luat ființă aceste două episcopii, a Hotinului și a Cetății-Albe, că scaunul arhipăstoresc din Chișinău este pentru întreaga Basarabie ca Mitropolie sub denumirea de «Mitropolia Basarabiei — a Moldovei dintre Prut și Nistru» ;

3. Pentru promovarea culturii teologice în țară și în fața actualei organizări locale, recunoaștem că în fiecare eparhie e nevoie grabnică să existe câte un Seminar teologic complet. De aceea, să se transforme școlile spirituale din Chișinău, Edineț și Ismail în Seminarii teologice desăvârșite, iar Seminarul teologic actual din Chișinău să fie organizat ca Academie teologică, așa cum în repetate rânduri au cerut congresele eparhiale și arhipăstorul nostru.

Aceste trei mari capitole sunt aclamate unanim de Biserica noastră prin toți reprezentanții săi și facem umilul nostru apel la Înalt Prea Sfințiții Chiriarhi ai Basarabiei ca să binevoiască a stăruii în toate părțile Țării și cu depline puteri în numele nostru ca ceea ce recunoaștem acum ca dreptățile noastre, pentru care am adus destulă jertfă de răbdare și muncă liniștită, să fie fără târăgănare realizate pe calea cuvenită.

S-a încheiat acest Act, spre a fi adus la cunoștința și înalta aprobare a Înalt Prea Sfințiților noștri stăpâni eparhioți din Basarabia.

(Urmează semnăturile tuturor celor prezenți în adunarea congresului, făcute în fața Înalt Prea Sfințiților Vlădici și a Biroului).

B. HOTĂRÂREA SFÂNTULUI SINOD
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
DE RIDICARE A ARHIEPISCOPIEI CHIȘINĂULUI
LA TREAPTA DE MITROPOLIE

Extras din Sumarul ședinței Sfântului Sinod
din 15 noiembrie 1923

În urma Raportului Comisiunii de organizare unitară a Bisericii românești, care a luat în examinare Actul din 8 iulie 1923, ce exprimă dorința Congresului extraordinar eparhial de la Chișinău, ca Arhiepiscopia Chișinăului să fie ridicată la treapta de mitropolie, cu denumirea *Mitropolia Basarabiei*;

Sfântul Sinod hotărăște :

- Se constată că cererea poate fi considerată ca și rezolvată prin dispozițiunile favorabile introduse în Proiectul de lege și noul Statut de organizare unitară a Bisericii Ortodoxe Române ;
- Rămâne ca și ceilalți factori hotărâtori să se pronunțe asupra Proiectului de lege și a noului Statut de organizare a Bisericii românești.

C. HOTĂRÂREA SFÂNTULUI SINOD
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
PRIVIND RIDICAREA ARHIEPISCOPULUI
GURIE AL CHIȘINĂULUI LA TREAPTA DE
MITROPOLIT AL BASARABIEI

Extras din Sumarul ședinței Sfântului Sinod
din 25 iunie 1927

S-a citit Referatul Comisiunii de petițiuni cu privire la cererea Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Chișinăului ca IPS Arhiepiscop Gurie să fie ridicat la rangul de mitropolit.

Comisiunea opinează să se facă cuvenitele demersuri pentru satisfacerea cererii.

La propunerea Comisiunii de petițiuni, Sfântul Sinod hotărăște :

- I.P.S. Patriarh are autorizația de a trata și stabili momentul și modalitatea ridicării I.P.S. Gurie la treapta de mitropolit.

D. DECRETUL REGAL DIN APRILIE 1928

ÎNALT DECRET REGAL :

MIHAI I-*iu*

PRIN GRIJA LUI DUMNEZEU ȘI
VOINȚA NAȚIONALĂ

REGE AL ROMÂNIEI

LA TOȚI DE FAȚĂ ȘI VIITORI, SĂNĂTATE :

ASUPRA RAPORTULUI MINISTRULUI NOSTRU
SECRETAR DE STAT LA DEPARTAMENTUL
CULTELOR ȘI ARTELOR SUB NO. 18749/a.c.

AM DECRETAT ȘI DECRETĂM :

Art. I. Potrivit art. 2 din Legea pentru organizarea Bisericii ortodoxe române, potrivit hotărârei Sfântului Sinod din ședința de la 25 Iunie 1927 și potrivit deciziei Înalt Prea Sfințitului Patriarh al Bisericii ortodoxe române, Înalt Prea Sfințitul Gurie Grosu, Arhiepiscopul Chișinăului, se ridică la rangul de Mitropolit al Basarabiei.

Art. II. Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și Artelor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a dispozițiilor prezentului Decret.

Data în București, la 21 Aprilie 1928

În numele Majestății Sale

REGELUI MIHAI I-*iu*

MIRON CRISTEA
Patriarhul României

NICOLAE
Principe al României

AL. LAPEDATU
Ministrul
Cultelor și Artelor

GH. BUZDUGAN

No. 1136

III

SCRISOAREA PREA FERICITULUI PATRIARH TEOCTIST

CĂTRE SANCTITATEA SA ALEXEI II

Din 2 aprilie 1992

SANCTITATEA VOASTRĂ,

Îngrijorați de tensiunile și confruntările sângeroase din Republica Moldova și determinați de apelurile adresate nouă de preoți, credincioși și autorități guvernamentale, cu dragoste frățească rugăm stăruitor pe Sanctitatea Voastră și Sfântul Vostru Sinod a aprecia, în acord cu Noi, că nu este momentul potrivit a se lua în discuție problema Bisericii din Moldova, spre a nu se agrava și mai mult situația din regiune.

Potrivit convorbirilor purtate la Constantinopol cu Sanctitatea Voastră, este necesară inițierea unui dialog între Bisericile noastre, care să ducă la reglementarea realistă și canonică a problemei pe temeiurile ei isto-

rice și bisericești tradiționale, menținându-se, în același timp, relațiile frățești între Bisericile noastre.

Invocând prezența și lucrarea Sfântului Duh și nădăjduind în înțelepciunea Sanctității Voastre,

Vă îmbrățișăm cu frățească dragoste,

† TEOCTIST

PATRIARHUL ROMÂNIEI



IV

MEMORIUL A 52 DEPUTAȚI DE LA CHIȘINĂU ADRESAT SANCTITĂȚII SALE ALEXEI II,

PATRIARHUL MOSCOVEI ȘI AL ÎNTREGII RUSII,
ȘI

PREA FERICITULUI TEOCTIST,
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMANE

Sanctitatea Voastră,
Prea Fericirea Voastră !

În temeiul unității de credință a poporului român ;

*În virtutea faptului că Mitropolia Basarabiei a fost smulsă, anticanonic și împotri-
va voineți milioaneilor de creștini basarabeni,
în 1940, din trupul Bisericii-mame ;*

Patriarhia Română, ca urmare a prevederilor pactului Molotov-Ribbentrop, nul și neavenit ab initio, dezavuat atât la Moscova, cât și la București ;

În baza hotărârii celei de a doua Mari Adunări Naționale de la Chișinău, din 16 decembrie 1990, care a proclamat independența națională a românilor din teritoriile române ocupate de URSS și a recunoscut, asupra întregii populații române, dreptul de a apăra și a garanta prin toate mijloacele această independență, act legiferat de Parlamentul Moldovei la 27 august 1991 ;

Ținând cont de faptul că, în ultima jumătate de secol, autoritățile bisericești au promovat și au susținut în fapt rusificarea metodică a poporului ortodox român din acea parte a Patriarhiei Române care a fost subordonată samăvolnic Patriarhiei Rusiei;

Luând act de noile realități bisericești din Ucraina, precum și de tendința unor cercuri din Rusia de a legifera, în planul organizării bisericești, consecințele pactului Molotov-Ribbentrop, în scopul restabilirii unității distruse a Ortodoxiei;

Ne adresăm Sanctității Voastre și Prea Fericirii Voastre în vederea inițierii de urgență a unui dialog între cele două Patriarhii, în stare să refacă unitatea bisericească a poporului român și să așeze pe temeiurile firești raporturile interortodoxe româno-ruse.

ION BUGA, VLADIMIR BEȘLEAGĂ, VASILE VATA-MANU, LIDIA DICUSAR, ION BORȘEVICI, ELISEI SECRIERU, ALECU RENIȚĂ, ȘTEFAN MAINESCU, MIRCEA DRUC, VALENTIN MÂNDĂCANU, VASILE ZGARDAN, SIMION GURANDA, VLAD PASCARU, ION TÂNASE, ALEXANDRU RAIU, VALERIU MATEI, PAVEL BEJENUȚĂ, VALENTIN DOLGANIUC, PETRU POIATĂ, IGNAT VASILACHE, ANDREI NEGRU, GHEORGHE SLABU, CONSTANTIN ȚURCANU, ION UNGUREANU, V. JARDAN, MIHAI PĂTRAȘ, PETRU MUNTEANU, D. GROSU, I. PRISĂCARU, F. NOROC, E. BALAN, MIHAI GHIMPU, G. HIOARĂ, V. ȘEV-CENCO, SIMION GURGHIS, ANDREI CABAC, MIHAI DIMITRIU, V. ȘOIMARU, P. BRAȘOVEANU Ș.A., ÎN TOTAL 52 DE DEPUTAȚI DIN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA.

3 aprilie 1992



V

COMUNICATUL CANCELARIEI SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE DIN 9 APRILIE 1992

Sinodul Permanent al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 9 aprilie 1992, examinând situația relațiilor Patriarhiei Române cu Biserica Ortodoxă Rusă, în urma convorbirilor avute la Constantinopol, în 15 martie 1992, cu Sanctitatea Sa Alexei al II-lea, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii, ține să comunice poziția oficială a Patriarhiei Române privind situația bisericească din Basarabia și Bucovina de Nord.

Și anume, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române nu a recunoscut niciodată desființarea Mitropoliei Basarabiei, cu sediul la Chișinău, și a Mitropoliei Bucovinei, cu sediul la Cernăuți. Patriarhia Română nu a acceptat și nu poate accepta niciodată consecințele nefaste ale pactului Riebbentrop-Molotov.

Din acest motiv, delegația Bisericii Ortodoxe Române la Constantinopol a convenit cu delegația Bisericii Ortodoxe Ruse să înceapă convorbiri frățești pentru repararea nedreptăților cauzate, pe plan bisericesc și canonic, de pactul Riebbentrop-Molotov.

Sinodul Permanent al Bisericii Ortodoxe Române consideră necesar, de asemenea, să precizeze că unele deosebiri, ca de exemplu diferența de calendar (stil vechi și stil nou), rangurile bisericesti, tradițiile locale etc., vor fi respectate așa cum sunt acum și nu constituie o piedică în calea restabilirii unității administrative bisericesti dintre frații români ortodocși de o parte și de alta a Prutului.

CANCELARIA SFÂNTULUI SINOD



VI

A. DECLARAȚIA

OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ, CULTURĂ ȘI ARTĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

Noi, intelectualii, alături de mirenii și preoții conștienți ai neamului, de Frăția ortodoxă «Sfântul Ștefan cel Mare» și împreună cu Prea Sfințitul Petru, Episcop de Bălți, trebuie să ne ridicăm în apărarea Bisericii strămoșești declarând următoarele :

1. Prin ideea așa-zisei independențe a Bisericii din Basarabia se manifestă tendințele separatiste ale conducerii acestei Biserici. Noua împărțire administrativ-ecclesiastică preconizată cu această ocazie va fi ultimul act de sfâșiere a Republicii, sub pretextul creării numărului necesar de episcopii într-o mitropolie.

Cerem restabilirea autonomiei bisericești basarabene, așa cum a fost creată și proclamată la Chișinău în 1920, în sânul Bisericii-Mame.

2. Cerem încetarea acțiunilor nelegitime și ne-canonicе de persecutare a Episcopului de Bălți, Petru Păduraru.

3. Protestăm față de politica de românofobie promovată în Eparhia Chișinăului și față de refuzul Arhiepiscopului Chișinăului și Moldovei de a binecuvânta invitarea unor preoți și profesori de religie din România în parohiile și instituțiile noastre de învățământ teologic.

Întrucât educația națională ține de atribuția exclusiv a statului, cerem Ministerului Culturii și Cultelor și Ministerului Învățământului să găsească posibilități de colaborare cu Biserica Ortodoxă Națională și cu Statul român în vederea pregătirii cadrelor pentru educația moral-religioasă în școală.

4. Întrucât Sfatul eparhial, în declarația din 7 septembrie a.c., motivează poziția sa atee și anti-națională prin faptul că «nu poate să se pronunțe împotriva statului», cerem celor care trec în ochii Bisericii noastre drept Stat să nu se amestece în treburile acesteia și să nu substituie organul de stat pentru culte în exercitarea funcțiilor sale pentru apărarea intereselor credincioșilor.

5. Cerem rezolvarea problemei jurisdicționale în spiritul canonului 34 apostolic prin inițierea de urgență a unui dialog interortodox între Biserica Națională — Patriarhia Română — și Biserica Pravoslavnică a Rusiei. Suntem pentru lichidarea urmărilor ocupației sovietice și înfăptuirea în plan bisericesc a idealului național și a dreptului sfânt la unitate și independență națională.

26 septembrie 1992

La această Declarație au aderat 275 persoane, Vezi lista alăturată.

Valentin MÂNDĂCANU, Anatol OPREA, Ieremia URSU, Marin MAZUR, Valeriu MURAVSCHI, Ion SÂRBU, Ion ȚIU-LEANU, Aurelian POPESCU, Vasile PETRACHE, Alexandru MĂRZA, Alexandru BRESCANU, Tatiana BRESCANU, Maria TETIUHIN, Teodor BĂSCU, Ion ZAPOROJANU, Vasile PAVEL, Dumitru MOLDOVAN, Valentina VIȘNEVSCHI, Emil VRABIE, Octavian ROTARU, Viorica BREGA, Z. DONȚU, V. GAVRI-LIUC, Nicolae BANAGA, G. T. BĂCU, I. ATANASIU, Victor HOLBAN, A. MORARU, Irina CROMIN, Constantin NAZARIA, Nicolae N. CĂRARE, Ion COCA, Virginia MALCOCI, Veronica DORUL, Ion GHILAȘCU, Mihai NOVAC, Nichita GRAUR,

Zina GANE, Lolita MURAVSCHI, V. N. VERINA, Eugen NIRCĂ, Ion GANEA, Petru TARHON, Vasile PASCARU, S. VERBIȚCHI, H. G. VERBIȚCHI, V. V. ANOSEI, N. V. TCA-CENCO, P. VASILACHE, G. P. PRUSANOVSKI, Victor ZĂMBREA, Alexandru FILIP, Gh. PĂTRAȘCU, Emilia VLAD. MAȚCO, Ion CHEVBAS, Sergiu COJOCARU, Adrian COJOCARU, Iosif ȘUMLEANSCHI, Mihail MELNIC, Dumitru I. ȘEREMET, Ion CEBOTARESCU, Ion TOFAN, Vitalie I. RUSU, Silvestru MAXIMILIAN, Vasile CUCOȘ, D. M. HOLBAN, Vlad SĂRĂTILĂ, Ecaterina SĂRĂTILĂ, Ion P. VIERU, Raisa GĂLESCU, L. PASCARU, Ana V. NEGARĂ, Anatol CIOBANU, M. CIOBANU, Zina BĂRLĂDEANU, Tatiana CELAC, Tudor BEZVUȘCHIN, Ana BEZVUȘCHIN, Pav. DMITRIEV, Eleonora ROMANESCU, Timofei LĂPUȘNEANU, Elena Ilie DOLGANIUC, Ion Ilie PRISĂCUȚĂ, Ion Grigore VOLOS, Leonid Efim RĂBAC, Gleb Af. SÂNDULESCU, Eugenia Mih. SANDU, Maria SÂRBU, Tudor AMBROS, Antonin URSU, Nina PÂNZARU, Ana CUÇOARĂ, Grigore CINCILEI, G. MORARU, N. C. ROȘCA, Silviu V. SOFRONIȚ, Simion HELBET, Leonid I. TARAN, Simion S. HACHI, S. MUCUȚĂ, Aurel DĂNILĂ, Ilie ȘEPTELICI, Silviu MORARU, Spiridon IEREMIA, Valeriu DULGHERU, Virginia TODIRAȘ, Gheorghe V. NASTAS, A. G. COCIERU, Gheorghe CINCILEI, Efim LEVIT, Grigore BULBUC, Ion A. DRUȚĂ, Gheorghe DUBOVCA, Alexandru BĂRLĂDEANU, Pantelemon VĂRTOSU, Ion PASCARU, Pavlina BAROVA, Nicolae IANOVICI, St. BILETOV, Maricica CREȚU-LEVIȚCHI, Agafia Gh. ROBU, Sergiu CUÇOARĂ, T. P. JUC, Anatol ROTARU, COROLCOVSCHI, V. DOICOV, N. GALEARSCHI, Ion ȚURCANU, Stan PETCU, Mihai PAPUC, Vasile FOMA, Ecaterina Petru RUSU, Ana M. PLĂMĂDEALĂ, Grigore PLĂMĂDEALĂ, Alexe LEAHU, Vasile CONDREA, Ana CIOBANU, Lazăr CIOBANU, Lidia NEGRU, Maria JARDAN, Teodora BACALU, Ștefan Petru BUROV, Vasile ȘOIMARU, Ștefan GORDA, Liomid Leon RANETA, Lidia MADAN, Viorica MADAN, Sergiu BACIU, Valentin JOMIRU, Petru BUBURUZ, Tatiana OARZA, Tatiana MEREUȚĂ, Serghei CALANCEA, Mihai GODOROGEA, Radu GODOROGEA, Andrei CABAC, Anișoara CABAC, M. M. PASCARI, I. G. MOGĂLDEA, P. S. MAȚCO, Ion UNGUREANU, Boris FILIP, Valentin BOBEICĂ, Ion TUTUNARU, Tudor ȚURCANU, Alexandru CARAS, Anatolie POPESCU, Sofroni CARPOV, Nicolae ALEXEI, L. BANCOV, Eugenia CERBU, Ereimei TE-TELEA, M. CANTER, M. N. ȘINIC, A. V. ȘINIC, Gh. SPĂ-TARU, Gheorghe BĂRSANU, Proflir MARIN, Lică SAINCIUC, Mircea CHISTRUGA, Ilie MACOVEI, Aurelia RUSU, Sofia BOLDURATU, Veronica GĂRBĂLAU, Ion ROȘCA, Vlad LUPAN, Eugenia BOTNARU, Tudor Ion OSTAHI, Antonina SÂRBU, Andrei SÂRBU, Ion ARTEMI, Ion DERMENGI,

Svetlana DERMENGI, Ana ROTARU, Grigore CARP, Ion Vasile CAHULESCU, Alexei Tudor MOCREAC, Tudor BOTIN, Petre N. GROZAVU, I. I. VLAHU, Vasile MARINA, Grigore DOMINTE, Vitalie OJOVANU, Ion COVALENCO, Fomul COJOCARU, Gavril Vasile GĂINĂ, Mihail IOVU, Gh. POSTORONCĂ, Andrei Nicolae VIZIRU, Veaceslav PLUGARU, Emilia PLUGARU, Simion LOZINSCHI, Robert LOZINSCHI, Raisa LOZINSCHI, Sava RUSU, Ludmila BERZOI, Mihai GONȚA, M. GĂRȘTIOAGĂ, Ion JIGĂU, S. V. RĂILEANU, V. G. FĂTU, N. V. SOFRONIE, A. D. SOFRONIE, E. A. FĂTU, A. V. FĂTU, Gh. MARZENCU, R. Z. MĂRZENCU, I. A. MĂRZENCU, N. S. BUZDUGAN, Dina PRIPA, Eugen SEMENIUC, M. CANTER, Lidia BANC OV, Tamara GOLENCO, Maria MELEGA, Stela ROTARU, Silvia GUSILOVA, Gheorghe ȘURA, Marina NOVAC-DELEANU, Teodor CIBOTARU, Alexei COLIBĂ, Teodor MEDVEȚCHI, Ion BERZOI, Alexandra GROSSU, G. NEGRU, N. BOLGARU, Lidia LUPEA, Victor HRISTOV, A. NEGARĂ, Mihai RACU, Ana SOFRONI, Ana RUSNAC, Ion PRISĂCUTĂ, Valeriu CERNEI, Petru SINICA, Vasile MUNTEANU, Raisa LOZAN, Ion PLATON, Ion GUDIMA, Maria GUDIMA, N. S. ARSENI, P. M. RABER, Gh. DUBENCO, Valeriu PLĂCINTĂ, Gheorghe SPINEI, Ion ȚURCANU, Elizaveta ONISIM, Tatiana SĂLI, Teodor BĂSCU, Taisia TOCA, Ecaterina NISTOR, Procop P. RAICEV, Teodor PĂTRAȘCU, Valeriu GANE.

B. SOLICITAREA CREDINCIOȘILOR DE A SE REACTIVA MITROPOLIA BASARABIEI

*Prea Fericirii Sale, Prea Fericitului Părinte
PATRIARH TEOCTIST al României întregi.*

Copie : Sanctității Sale Patriarhului Alexei al II-lea al
Moscovei și al întregii Rusii.

Noi, creștinii ortodocși români din cuprinsul Mitropoliei Basarabiei, ne exprimăm dorința de a reveni la sânul Bisericii Mame strămoșești — Patriarhia Română, pentru a fi una cu frații noștri ortodocși din Țară și din diasporă.

Cerem restabilirea în cadrul Sfintei Patriarhii Române a Mitropoliei autonome a Basarabiei (stil vechi), cu sediul la Chișinău și desprinderea administrativ-canonică totală de Patriarhia Moscovei.

VII

SCRISOAREA PREA FERICITULUI PATRIARH TEOCTIST CĂTRE SANCTITATEA SA ALEXEI II

Din 1 septembrie 1992

prin care se solicită

încetarea persecuțiilor Episcopului Petru de Bălți
și a mai multor preoți români din Basarabia

SANCTITATEA VOASTRĂ,

După încetarea ostilităților și instaurarea relativă a păcii în zona Nistrului, am aflat cu îngrijorare că încercările de dezbinare și învrăjpire între frați sunt întreținute și continuă să opereze prin intermediul unor grupuri românofobe din Biserica Ortodoxă a Republicii Moldova.

Nedreptățile făcute Prea Sfințitului PETRU, Episcopul de Bălți, și altor preoți, care sunt prizonieri pentru sentimentele lor firești de dragoste și respect față de frații lor din România, au îndurerat și au mâhnit profund Sfântul Sinod, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române.

Ca urmare, apelăm la Sanctitatea Voastră ca, în spiritul convorbirilor noastre frățești din martie a.c., de la Constantinopol, să binevoiți a dispune să se revină asupra prigonirii nedrepte de care suferă acum P.S. Episcop PETRU și ceilalți preoți.

Noi considerăm că acest diferend poate fi rezolyat creștinește doar pe calea dialogului și înțelegerii.

În speranța că Sanctitatea voastră, cu autoritatea și înțelepciunea pe care le aveți, veți găsi căile creștinești de rezolvare a problemei, Vă îmbrățișăm frățește în Hristos.

† TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE



VIII

SCRISOAREA SANCTITĂȚII SALE ALEXEI II DIN 24 SEPTEMBRIE 1992

RĂSPUNS PREA FERICITULUI PATRIARH TEOCTIST

PREA FERICIREA VOASTRĂ,

Primind scrisoarea Voastră din 01.09.1992 constat că vă neliniștește situația complicată din eparhia Chișinăului.

Problema ivită în relațiile P.S. Episcop Petru de Bălți cu ierarhul său trebuie rezolvată în conformitate cu dreptul canonic. Este clar că nici un fel de puncte de vedere politice și, totodată, păreri personale în legătură cu aceasta sau altă problemă de organizare bisericească, nu trebuie să fie un motiv de încălcare a ascultării canonice datorate de un vicar episcopului său de drept.

În ce privește veridicitatea informației episcopului Petru despre agresiunile de la reședința sa în 25 august 1992, eu trebuie să iau cunoștință și despre părerile în legătură cu aceste fapte și ale celeilalte părți aflate în conflict, în legătură cu care eu am deschis o anchetă oficială.

În legătură cu atitudinea Bisericii Ortodoxe Ruse despre posibila unire a statului român și a statului moldovenesc, consider că această problemă trebuie rezolvată de însuși poporul Republicii Moldova. Patriarhatul Moscovei nu poate și nu va influența procesul de autodeterminare națională a cetățenilor Moldovei. Consider, de asemenea, că orice alte acțiuni, implicit cele adoptate de partea română, pot îngreuna considerabil situația.

Prea Fericirea Voastră! Astăzi asupra Bisericilor noastre stă o mare răspundere istorică. Problemele ivite în jurul comunității ortodoxe din Moldova trebuie rezolvate de noi în neîntrerupt contact frățesc, prin respectarea voinței tuturor credincioșilor ortodocși ai eparhiei moldovenești, indiferent de naționalitatea lor.

Cu frăție, dorindu-Vă Prea Fericirii Voastre sănătate deplină, bunăstare și ajutorul lui Dumnezeu în slujirea Voastră de Întâistătător, rămân cu dragoste în Domnul,

† ALEXEI

PATRIARHUL MOSCOVEI ȘI A TOATĂ RUSIA



IX

SOLICITAREA PREA SFINȚITULUI EPISCOP PETRU DE BĂLȚI, DIN 27 SEPTEMBRIE 1992, DE A PRIMI OBLĂDUIREA CANONICĂ A SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

PREA FERICIREA VOASTRĂ,

Cu multă durere în suflet mă adresez Prea Fericii Voastre, ca Patriarh al românilor ortodocși de pretutindeni, aducându-vă la cunoștință starea jalnică a vieții bisericești din Basarabia, precum și persecuția și abuzurile la care sunt supus din partea Arhiepiscopului Vladimir Cantarean și a anturajului său corupt.

Datorită faptului că întrețin legături cu Biserica Mămă — Patriarhia Română și afirm deschis că basarabenii sunt români, precum și din cauză că nu sunt de acord cu fărădelegile comise de unii preoți filoruși ce au o influență nefastă asupra I.P.S. Vladimir, sunt supus la o persecuție continuă din partea acestora și la violențe foarte mari.

Astfel, la 7 august, 24 august și 8 septembrie 1992, în cadrul unor așa zise «adunări eparhiale» convocate de Arhiepiscopul Vladimir și la care au participat o mică parte din preoții Republicii Moldova, a fost condamnat «naționalismul românesc» de care eu aș da dovadă și s-a cerut demiterea mea din postul de episcop de Bălți și chiar expulzarea din Patriarhia Moscovei. În plus, sediul Episcopiei din Bălți a fost atacat și devastat de trei ori (25 august, 10 și 14 septembrie 1992) de un grup de preoți și sprijinitori ai Arhiepiscopului Vladimir, care au și luat în stăpânire în cele din urmă reședința episcopilor români din această localitate. Și acestea nu sunt, Prea Fericirea Voastră, decât câteva exemple ce arată teroarea cruntă la care am fost și sunt supus în permanență, rămânând pe drumuri, fără locuință și fără documente de identitate, acestea fiindu-mi furate cu ocazia devastării sediului episcopal din Bălți.

Pentru toate aceste acte am informat pe Sanctitatea Sa, Patriarhul Alexei al II-lea al Moscovei, în mai multe rânduri, cerându-i sprijinul și luarea de măsuri pentru încetarea violențelor îndreptate împotriva mea, dar, spre durerea mea, n-am primit nici un răspuns.

De aceea, văzându-mă persecutat atât de crunt de Arhiepiscopul Vladimir și de antu-

rajul său și părăsit de Patriarhia Moscovei, vin în fața Prea Fericirii Voastre rugându-vă a-mi acorda înalta ocrotire a Bisericii Ortodoxe Române pe care o socot ca Biserica tuturor românilor de pretutindeni și mai ales a noastră, a basarabenilor.

Având nădejdea sfântă că veți înțelege durerea mea și mă veți primi sub aripa ocrotitoare a Patriarhiei Române, rog pe Bunul Dumnezeu să aibă în iubirea Sa ocrotitoare neamul românesc de pretutindeni.

† PETRU PĂDURARU

EPISCOP DE BĂLȚI

27 septembre 1992



X

SCRISOAREA SANCTITĂȚII SALE ALEXEI II, DIN 6 OCTOMBRIE 1992, CĂTRE PREA FERICITUL PATRIARH TEOCTIST

PREA FERICIREA VOASTRA,
PREA IUBIT FRATE ÎN DOMNUL,

Vă rugăm să primiți salutările noastre din inimă și îmi exprim speranța că prin bunăvoința Dumnezeiască Vă găsiți în deplinătatea puterilor duhovnicești și trupești, atât de necesare pentru îndeplinirea de către Prea Fericirea Voastră a slujirii grele de Întăistător. Vă comunic frățeste că a sosit pe numele meu o scrisoare din partea Ministerului Culturii și Cultelor din Republica Moldova din 26 iunie a.c., cu rugămintea de a-mi spune părerea cu privire la conținutul Comunicatului Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, adoptat la 9 aprilie a.c. (nr. 2170).

Având în vedere că textul acestui comunicat nu s-a aflat la dispoziția noastră, ne-am adresat Prea Fericirii Voastre, cu rugămintea de a ni-l trimite. Primind textul documentului și luând cunoștință de conținutul său, am fost cuprins de sentimente de amărăciune și nedumerire, sentimente pe care consider că trebuie să le împărtășesc neapărat Prea Fericirii Voastre.

Mai înainte de toate, nu considerăm că este corectă legarea în mod unilateral a problemelor ce ating relațiile dintre Bisericile și Întâistătătorii noștri, de un document, prin excelență politic — pactul Ribbentrop-Molotov —, așa cum a fost făcut în comunicat. Suntem convinși că numai o discutare în sobor a problemelor ce apar în viața Bisericilor, fără implicarea motivelor politice, poate duce la rezolvarea justă a acestora, potrivit căreia «momentul de față nu este potrivit pentru discutarea problemei Bisericii moldovene, spre a nu se înrăutăți și mai mult situația din această regiune».

În acest spirit a fost redactat începutul răspunsului nostru către domnul Ion Ungureanu, ministrul Culturii și cultelor din Republica Moldova, în continuare expunându-ne părerea asupra comunicatului menționat mai sus.

În același spirit ne adresăm și Prea Fericirii Voastre.

Cu uimire am luat cunoștință din Comunicat că Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, nu a recunoscut niciodată desființarea Mitropoliei Basarabiei cu sediul la Chișinău. Ce putem răspunde în legătură cu această afirmație și care este părerea noastră asupra istoricului eparhiei din Chișinău și a fundamentării canonice a acesteia.

Din vechime, pe teritoriul ulterior al Principatului Moldovei, Biserica Ortodoxă s-a aflat în sfera de influență a jurisdicției Patriarhatului de Constantinopol. Războaiele ruso-turce, începute în 1768, au dus la eliberarea de sub stăpânirea otomană a unor părți din Moldova și Valahia. Pe teritoriile ocupate

de armatele ruse s-a instaurat păstorirea în aceste regiuni a Sfântului Sinod conducător al Bisericii Ruse, care numea exarhii săi. Aceasta a reprezentat rezolvarea firească a problemei și nu a provocat împotrivirea Patriarhatului de Constantinopol.

Ca rezultat al războiului ruso-turc din 1806—1812, potrivit Tratatului de pace de la București, din 1812, teritoriul dintre Nistru și Prut, numit în 1813 Basarabia, a intrat în componența Rusiei. În septembrie 1812, Exarhul Moldo-Vlahiei, mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, s-a mutat din Iași la Chișinău și a început organizarea eparhiei de Chișinău, care a fost înființată de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse la 21 august 1813, adică cu 72 de ani înainte de declararea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Mitropolitul Gavriil a fost primul său arhipăstor și exarh. În anul 1918, Basarabia a fost acupată de către armatele române. Arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului, Anastasie (Gribanovschi), nefiind de acord cu actul unilateral al includerii samavolnice de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a acestei eparhii în Biserica sa, a fost nevoit să o părăsească. În aprilie 1918, Mitropolitul Moldovei și a Sucevei, Primen, l-a înștiințat telegrafic pe Sanctitatea Sa Tihon, Patriarhul Moscovei și al Întregii Rusii, despre faptul că, urmare realizării unirii politice a Basarabiei cu România, Biserica locală a intrat în subordinea Bisericii Ortodoxe Române. Sanctitatea Sa, Patriarhul Tihon, i-a trimis Mitropolitului Pimen un mesaj în care făcea cunoscut că problema privi-

toare la jurisdicția asupra eparhiei Chișinăului trebuie realizată prin mijlocirea relațiilor canonice dintre Bisericele Ortodoxe Rusă și Română, cu participarea clerului și a credincioșilor din eparhia Chișinăului. Mitropolitul Primen și Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române au rupt însă orice legături cu Sanctitatea Sa, Patriarhul Tihon și au instalat pe cale administrativă autoritatea (puterea) lor asupra eparhiei Chișinăului. În legătură cu aceasta, Sanctitatea Sa, Patriarhul Tihon, a trimis, în octombrie 1918, un mesaj către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în care a fundamentat din punct de vedere canonic nelegalitatea acțiunilor acestuia cu privire la eparhia Chișinăului, declarând, în încheiere, că dacă Biserica Română nu va părăsi această cale periculoasă și «neluând în seamă obiecțiile ridicate de noi, va încerca să-și întărească prin forță poziția ocupată astăzi în Basarabia, atunci, din păcate, vom fi nevoiți să întrerupem orice relație frățească și canonică cu Sinodul Român și să transmitem litigiul de față celorlalte Biserici Ortodoxe, spre judecare». Cu toate acestea, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române nu și-a modificat pozițiile, iar lupta în desfășurarea a noului guvern al Rusiei Sovietice cu Biserica nu i-a permis Sanctității Sale, Patriarhul Tihon, să realizeze apărarea integrității Bisericii sale.

Din iunie 1940, teritoriul Basarabiei este în componența URSS. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse a reînființat eparhia Chișinăului și l-a numit,

în în vederea păstoririi arhieresti a acesteia, pe Arhiepiscopul Alexei (Sergheev).

După eliberarea, în 1944, de către armatele sovietice a teritoriului eparhiei Chișinăului de armata inamicului, în scaunul Chișinăului și Moldovei a fost numit episcopul Ieronim (Zaharov). Ulterior și până în zilele noastre, eparhia Chișinăului reprezintă o parte componentă cu drepturi depline a Patriarhatului Moscovei.

În ceea ce privește afirmațiile comunicatului — potrivit căroră, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române «nu a recunoscut niciodată desființarea Mitropoliei Basarabiei cu reședința la Chișinău» — aș vrea să amintesc Prea Fericirii Voastre că în mai 1945 Biserica Ortodoxă Română a fost vizitată de către delegația oficială a Bisericii Ortodoxe Ruse, delegație condusă de Mitropolitul Ieronim al Chișinăului și Moldovei. Delegația a fost însărcinată de către Sanctitatea Sa Alexei, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii, să discute cu Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române o serie de probleme esențiale privitoare la relațiile reciproce dintre cele două Biserici, inclusiv cele teritoriale și administrative, în particular, pe cele legate de soarta eparhiei de Chișinău. La 14 mai, a avut loc la București discutarea acestor probleme cu Prea Fericitul Nicodim, Patriarhul României. Rezultatul acestor discuții a dus la rezolvarea tuturor problemelor, spre mulțumirea reciprocă a părților. Trebuie avute în vedere întâlnirile și discuțiile pe tema legăturilor la nivel înalt bisericesc care au urmat ulterior: vizitarea Bisericii Ortodoxe Ruse de către Prea

Fericitul Nicodim, Patriarhul României, în 1946 și vizitarea Bisericii Ortodoxe Române de către Sanctitatea Sa Alexei, în mai-iunie 1947. Ele au întărit relațiile cu adevărat frățești ale celor două Biserici și acordul Întâistătătorilor acestora asupra tuturor problemelor de relații bilaterale, inclusiv asupra problemei teritoriale.

În ceea ce privește eparhia Cernăuților, situată în Bucovina de Nord, care, în august 1940, a devenit parte a Republicii Ucrainene, în componența URSS, din cauză că majoritatea locuitorilor săi sunt, așa cum s-a declarat despre aceasta în mod oficial, ucrainenii, această eparhie a fost înființată în 1941 și se află astăzi în componența Bisericii Ortodoxe Ucrainene. Această schimbare de jurisdicție a fost, de asemenea, luată de comun acord de către Întâistătătorii Bisericii Ortodoxe Rusă și Română, așa cum a avut loc și în legătură cu eparhia Chișinăului, fapt despre care s-a vorbit mai sus. Niciodată, de-a lungul anilor următori, până în aprilie al anului în curs, Întâistătătorii Bisericii Ortodoxe Române nu și-au declarat în mod oficial dezacordul cu privire la situația bisericească existentă în Moldova și Bucovina de Nord.

În acest mod înțelegem problemele și luăm atitudine față de Comunicatul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 9 aprilie 1992.

Având în vedere că în zilele noastre, situația din Republica Moldova continuă să fie destul de încordată, ne întoarcem la afirmația justă a Prea Fericirii Voastre, din mesajul primit de la Prea Fericirea Voastră, datat la 2 aprilie, anul curent.

Repet, împreună cu de-a pururea pomenitul Patriarh Tihon, afirmația conținută în mesajul mai sus amintit, adresat către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, potrivit căruia orice problemă bisericească controversată poate fi rezolvată, în mod canonic, numai cu eforturile unite ale Întâistătătorilor Bisericilor implicate în aceasta. Este de la sine înțeles că, în acest caz, trebuie să se țină seama neapărat de voința poporului lui Dumnezeu.

Cer Sfintele Voastre rugăciuni pentru Biserica și turma noastră.

Mă rog și urez Prea Fericirii Voastre multă sănătate și succese binecuvântate în slujirea de Întâistătător pentru binele Sfintei Biserici Ortodoxe Române.

Cu dragoste frățească în Hristos,

† ALEXEI II

Patriarhul Moscovei și al Întregii Rusii



XI

PREAMBULUL STATUTULUI MITROPOLIEI BASARABIEI

«Mitropolia Basarabiei (stil vechi) este o Biserică Ortodoxă Autonomă Locală din cadrul Sfintei Patriarhii a Neamului și succesoare de drept a Mitropoliei Basarabiei de până la ocupația sovietică. La Mitropolia Basarabiei (stil vechi) pot adera și comunități din afara Basarabiei istorice, inclusiv comunități din diasporă.

În activitatea sa pe teritoriul Republicii Moldova, Mitropolia Basarabiei (stil vechi) va respecta legile acestui stat. Raporturile Mitropoliei Basarabiei (stil vechi) cu alte state vor fi stabilite și întreținute în conformitate cu legislația acestora.

Deservenții Mitropoliei Basarabiei (stil vechi), care vor activa pe teritoriul Republicii Moldova vor fi cetățeni ai acesteia. Invitarea cetățenilor altor state pentru activitate religioasă în Republica Moldova, precum și delegarea cetățenilor Republicii Moldova peste hotarele ei, în același scop, se va face în conformitate cu legislația în vigoare».

1992



XIII

ACT PATRIARHAL ȘI SINODAL AL PATRIARHIEI ROMÂNE, PRIVIND RECUNOAȘTEREA REACTIVĂRII MITROPOLIEI BASARABIEI, AUTONOMĂ ȘI DE STIL VECHI, CU REȘEDINȚA ÎN CHIȘINĂU

Luminată de Sfântul Duh, Duhul Adevărului, al Libertății și al Comuniunii (Ioan 15, 26 ; 2 Corințeni 3, 17 ; Efeseni 4, 3), Biserica Ortodoxă Română, «Mama spirituală a poporului român», răspunde cu părintească și frățască dragoste dorinței sfinte a fraților noștri de peste Prut și cererii scrise, din 14 septembrie 1992, a Adunării eparhiale de constituire, prezidată de Prea Sfințitul Episcop PETRU și compusă din reprezentanții preoților și mirenilor dreptmăritori români din Republica Moldova, ca tradiționala Mitropolie Ortodoxă a Basarabiei să-și reia activitatea sub oblăduirea canonică și cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, mai ales că acesta n-a recunoscut niciodată desființarea Mitropoliei Basarabiei.

Urmând hotărârilor sinodale ale Bisericii Ortodoxe Române din 24 septembrie, 27 noiembrie și din 19 decembrie 1992, Patriarhia Română binecuvântează reactivarea Mitropoliei Basarabiei de stil vechi din Republica Moldova ca Mitropolie autonomă, sub oblăduirea sa canonică ; confirmă Adunarea ei eparhială constituită și pe Prea Sfințitul

Episcop PETRU de Bălți, ca Locțiitor de Mitropolit al Basarabiei, până la alegerea statutară a titularului. Astfel, Prea Sfințitul Episcop PETRU de Bălți, locțiitor de Mitropolit al Basarabiei devine membru al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

De asemenea, toți clericii și păstoriții lor care sunt deja sau care vor deveni membri ai Mitropoliei Basarabiei de sub oblăduirea canonică a Patriarhiei Române sunt clerici canonici și credincioși binecuvântați, și, ca atare, orice sancțiune disciplinară bisericească îndreptată împotriva lor, pe motivul apartenenței la Mitropolia Basarabiei, este considerată nulă și neavenită.

Prin reactivarea Mitropoliei Basarabiei se săvârșește astăzi un act sfânt de adevăr și de dreptate, care reîntregește plinătatea comuniunii de credință strămoșească și simțire românească, în acest an al mântuirii 1992, când a fost proclamat sfânt Ștefan cel Mare, neînfrițatul ocrotitor al întregii Moldove.

Sfânta Mitropolie Ortodoxă a Basarabiei, care și-a reluat activitatea, este o Mitropolie autonomă, cu Statut propriu, condusă de un Sinod mitropolitan, având în frunte un mitropolit, iar fiecare eparhie componentă are propria sa Adunare eparhială. Mitropolitul și Sinodul său au toate drepturile prevăzute de Statutul propriu, de Sfintele canoane și de Statutul Bisericii Ortodoxe Române. Ca urmare, în libertate, Mitropolitul și ceilalți arhieriei ai Sinodului mitropolitan al Basarabiei, fără vreo confirmare superioară, vor numi și hirotoni diaconi și preoți, vor rândui protopopi și vor institui stareți și starețe, egumeni și egumene în sfintele mănăstiri și schituri din Mitropolia Basarabiei. De asemenea, Ierarhii Mitropoliei Basarabiei vor

acorda distincții și ranguri clericilor și mirenilor din eparhiile lor.

Preoții și diaconii vor pomeni la sfintele slujbe doar pe arhiereii lor eparhoți. Episcopii eparhioți sufragani vor pomeni doar pe mitropolitul Basarabiei, iar mitropolitul Basarabiei va pomeni la slujbe pe nume pe Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Toți arhiereii canonici ai Mitropoliei Basarabiei sunt membri deplin ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și se bucură de toate drepturile și de toată cinstea ca și ceilalți membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Mitropolitul Basarabiei va avea tradiționalul loc de cinste în rândul membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Fiecare arhiereu eparhiot al Mitropoliei Basarabiei sfințește și semnează antimise pentru bisericile din eparhia sa și adresează scrisori pastorale de Sfintele Sărbători și cu alte prilejuri clerului și credincioșilor pe care-i păstorește.

Mitropolia Basarabiei are dreptul să urmeze calendarul de stil vechi, iar clericii ei își păstrează toate rangurile și distincțiile pe care le au.

În grija sa părintească și frățească față de Mitropolia Basarabiei, Patriarhia Română nu percepe nici un fel de contribuții financiare din partea Mitropoliei Basarabiei, ci dimpotrivă, la cererea ei, o va sprijini în activitatea sa pastorală și educativă.

Reactivarea Mitropoliei Basarabiei ca mitropolie autonomă, sub oblăduirea Patriarhiei Române și în comuniune frățească nemijlocită cu Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a fost prevăzută și, ca atare, abordată în convorbirile dintre Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST al României și Prea Fericitul Părinte Patriarh ALEXEI al II-lea al Moscovei și a toată Rusia, cu prilejul întâlnirilor

Patriarhilor și Întâistătătorilor Bisericii Ortodoxe surori la Constantinopol/Istanbul, în 15 martie 1992. Prin urmare, ca mamă spirituală a tuturor românilor ortodocși, Patriarhia Neamului săvârșește azi, cu răspunderea pe care o are în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, un act reparator de adevăr și dreptate istorică, precum și o lucrare pastorală și misionară, dorind, în același timp, să mențină relații frățești și de conlucrare cu toate Bisericile Ortodoxe surori, inclusiv cu Patriarhia Moscovei și a toată Rusia. Nădăjduim că ajutorul și grija noastră părintească față de Mitropolia Basarabiei vor contribui și mai mult la apărarea și întărirea credinței ortodoxe în fața prozelitismului sectar și eterodox din zilele noastre, îndreptat azi atât de cumplit împotriva Ortodoxiei din toată Europa răsăriteană.

De aceea, vom aduce la cunoștința tuturor Bisericilor Ortodoxe surori actul sfânt de grijă părintească și de comuniune frățească pe care Patriarhia Română îl săvârșește față de Mitropolia Basarabiei din Republica Moldova.

Cu smerenie și bucurie, rugăm pe Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt și pe toți Sfinții să ocrotească și să binecuvânteze Mitropolia Basarabiei, ca lucrarea ei creștinească să fie spre slava lui Dumnezeu și mântuirea fraților noștri clerici și credincioși iubitori de Hristos.

Dat în anul mântuirii 1992, luna decembrie, ziua nouăsprezece, în reședința Patriarhiei Române din București.

PREȘEDINTELE SINODULUI PERMANENT

† TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE



XXII

SCRISOAREA
PREA FERICITULUI PATRIARH
TEOCTIST,
DIN 19 MAI 1993,
CĂTRE SANCTITATEA SA ALEXEI II

SANCTITATEA VOASTRĂ,
PREA IUBITE FRATE
ÎN DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS,

Cu dragoste frățească, Vă aducem la cunoștință că am primit scrisoarea Sanctității Voastre din 24 decembrie 1992, care ne-a produs mâhnire și durere multă. Aceasta pentru faptul că Sanctitatea Voastră considerați Actul Sinodal al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, privitor la binecuvântarea reactivării Mitropoliei Basarabiei, ca «ingerință anticanonică în problemele interne ale Bisericii Ortodoxe din Moldova».

Sanctitatea Voastră! În conștiința umanității, în general și mai ales la creștini, s-a impus de-a lungul istoriei principiul de valoare universală că nedreptatea, abuzul și silnicia nu pot crea niciodată vreun drept. Acestea pot dura secole de-a rândul, dar când împrejurările permit, dreptatea istori-

că impune repararea nedreptății și restabilirea adevărului precum și a drepturilor ce decurg din această restabilire.

Conform acestui principiu, exercitarea jurisdicției Bisericii Ortodoxe Ruse asupra românilor ortodocși din Basarabia, între anii 1769—1774, 1787—1791, 1808—1918, 1940—1941, 1944—1992, a fost un act nedrept și abuziv din punct de vedere al realității istorice și al normelor de drept canonic, deoarece a fost urmarea unor abuzuri politice care au lezat dreptul istoric.

Conform mărturiilor istorice, pe teritoriul locuit astăzi de români, cuvântul Evangheliei lui Hristos a fost propovăduit încă din primele veacuri creștine. Propovăduirea Evangheliei pe acest teritoriu a coincis cu însăși formarea poporului român care a apărut în istorie ca popor creștin. Poporul român a devenit astfel unul din primele popoare creștine ale Europei, eveniment ce a avut loc cu multe secole înainte de creștinarea slavilor.

Viața creștină a avut o continuitate permanentă pe acest teritoriu, românii ortodocși afirmându-și neîntrerupt apartenența la Biserica Ortodoxă a Răsăritului.

Îndată ce condițiile istorice au permis, românii ortodocși au obținut dreptul de a avea episcopi pământenii. Acest drept, bazat

pe tradiția canonică a Bisericii, a fost cerut cu multă insistență Patriarhiei de Constantinopol mai ales de creștinii ortodocși români din teritoriile din stânga și din dreapta Prutului, ce constituiau împreună un Principat român cunoscut în Europa cu numele de Țara Moldovei.

În anul 1401, Domnitorul Moldovei a cerut ca în fruntea organizării bisericești din această țară să fie recunoscut de către Patriarhia de Constantinopol mitropolitul pământean IOSIF MUȘAT. Prin acest act, Mitropolia Moldovei era recunoscută ca servind o etnie distinctă în cadrul unui teritoriu bine definit geografic și istoric. Drept consecință, potrivit legislației bisericești canonice, diferită de cea a imperiilor schimbătoare, nimeni și niciodată nu avea dreptul să desființeze, să modifice sau să înjumătățească jurisdicția ei în teritoriul ce-i revenea de la întemeiere și cu recunoaștere canonică.

Cursul normal al lucrurilor a fost din păcate întrerupt în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, prin ocuparea de către armatele rusești a pământului românesc al Țării Moldovei (1769—1774, 1787—1791). Printre măsurile luate în mod abuziv de ocupanți a fost și amestecul brutal în treburile Bisericii din Moldova prin impunerea

la Iași, în 1789, a unui locțiitor de mitropolit, AMBROZIE, rus de neam, care venise în Moldova odată cu trupele rusești.

După o scurtă perioadă de normalizare și când nu se terminase încă războiul ruso-turc (1806—1812), imperiul țarist înființează un «exarhat» ce cuprindea Mitropoliile Moldovei și Țării Românești, subordonându-le din nou, în mod samavolnic, Bisericii Ortodoxe Ruse. Prin aceasta, Mitropolitul canonic al Mitropoliei Moldovei, VENIAMIN COSTACHI, este nevoit să se retragă din scaun spre marea durere a clerului și credincioșilor români. La fel, s-a întâmplat și cu mitropolitul DOSITEI FILITIS al Valahiei, care a fost îndepărtat din scaun în 1809 și trimis în surghiun. Nedreptatea se «instituționalizează» prin pacea nedreaptă de la București din 1812, când s-a hotărât anexarea teritoriului dintre Prut și Nistru la imperiul țarist. Anexarea a fost fără valoare și nulă de drept, căci Turcia nu avea drepturi teritoriale asupra pământului românesc, turcii având putere de suzeranitate, nu de suveranitate asupra acestui pământ. Moldova și Valahia se bucurau de o completă autonomie pe baza unor vechi tratate încheiate cu Imperiul Otoman, prin care li se garanta integritatea teritorială în schimbul unui tribut anual. În plus, anexarea era un act imoral și neloial față de întreaga Ortodoxie, întrucât Rusia pravo-

slavnică își întindea abuziv stăpânirea asupra românilor ortodocși din stânga Prutului, cu vechime și vrednicii în câmpul creștinătății, legați prin neam, limbă și cultură cu cei din dreapta Prutului.

Urmare acestei anexări politice nedrepte s-a înființat, în teritoriul ocupat de armatele țariste, Eparhia Chișinăului de către Biserica Ortodoxă Rusă, în 1813. Fără a fi consultat clerul și credincioșii, a fost sfâșiat teritoriul jurisdicțional al Mitropoliei Moldovei, înființată cu peste patru veacuri înainte, și al Episcopiei Hușilor. În scrisoarea Sanctității Voastre din 6 octombrie 1992 justificați această acțiune prin faptul că la acea dată Biserica Ortodoxă Română nu era încă o Biserică autocefală. Este adevărat că recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române a avut loc după înființarea Eparhiei de Chișinău, într-un teritoriu ce nu cuprindea această eparhie. Dar, se impune a fi subliniată o constatare: în 1448 Biserica Ortodoxă Rusă a fost recunoscută de Patriarhia de Constantinopol ca Biserică autocefală, dar fără a avea jurisdicție asupra creștinilor ortodocși români din Basarabia.

Actul anexării Basarabiei la imperiul țarist și înființarea Eparhiei de Chișinău a dus, nu «la eliberarea de sub stăpânirea otomană a Moldovei», cum afirmați Sanctitatea Voa-

stră în aceeași scrisoare, ci a însemnat trecerea de la robia turcească la robia rusească mai aspră și mai neîndurătoare. Turcii ne-au respectat tradițiile, limba și specificul național. Au acceptat voievozi și ierarhi de același neam cu poporul păstorit. Imperialismul rus însă, folosindu-se de ierarhii ruși înscăunați în Basarabia fără a se cere acordul clerului și credincioșilor români locali, absolut majoritari, a exercitat asupra acestora un necruțător proces de rusificare, manifestat în diferite feluri.

Astfel, dintre toți chiriarhii așezați de Biserica Rusă în scaunul episcopal de la Chișinău, numai unul a fost de același neam și de aceeași limbă cu clerul și credincioșii păstoriți. Aceștia, adică românii, conform unui recensământ din 1817, reprezentau 86% din locuitorii Basarabiei. În 1813 a fost înființat un seminar teologic, dar și acest fapt, binecuvântat în sine, a fost transformat în mijloc de deznaționalizare a românilor și de îndepărtare a lor de frații din dreapta Prutului. Amintim în acest sens că, în prima perioadă a funcționării acestui seminar, din 25 de profesori numai unul a fost român. Limba rusă a devenit de asemenea singura limbă de predare la Seminarul din Chișinău, conform Regulamentului Seminariilor din 1840, impus de țarul NICOLAE I.

În același timp, mănăstirile moldovene au fost supuse și ele rusificării prin încercarea de a se înlocui limba română cu limba slavonă la oficierea slujbelor bisericești. Cărțile românești de slujbă au fost de asemenea distruse, așa cum s-a întâmplat mai ales în timpul păstoririi arhiepiscopului PAVEL LEBEDEV (1871—1881).

În această situație tragică a fost găsită Basarabia în anul 1918, când popoarele din imperiul țarist au putut să-și recapete libertatea. Ne-a mahnit adânc afirmația Sanctității Voastre că în «anul 1918 Basarabia a fost ocupată de armatele române» (scrisoarea din 6 octombrie 1992). Vă amintim doar că în 5 martie 1917 se primise la Chișinău o telegramă oficială de la Petrograd în care se spunea că «Basarabia nu mai este în imperiu și că de acum înainte toți se pot bucura de libertate». În duhul acestei libertăți și fără prezența armatei române în Basarabia, s-a organizat Moldova suverană și independentă și s-a realizat apoi revenirea ei la sânul Patriei Mame, România. Cum era firesc, s-a reparat atunci și nedreptatea săvârșită în 1808 pe plan bisericesc, clerul și credincioșii din Basarabia revenind în matca Bisericii Mame Ortodoxe Române.

Normalizarea situației bisericești n-a durat însă multă vreme căci, în 1940 și apoi în 1944, în urma ocupării Basarabiei de către trupele

sovietice, Biserica Ortodoxă Rusă și-a impus, din nou, abuziv și necanonic, jurisdicția sa asupra credincioșilor ortodocși români din acest străvechi pământ românesc, fără a încerca măcar un dialog cu Biserica Ortodoxă Română. Consecințele acestui act sunt bine-cunoscute: distrugerea sau închiderea majorității bisericilor și mănăstirilor de către regimul sovietic ocupant, numirea unei ierarhii străine de neamul și limba clerului și credincioșilor români moldoveni, desființarea Mitropoliei Basarabiei, înființată de Patriarhia Română în 1925.

Suflul sfânt al dorinței de libertate și demnitate națională a făcut ca o parte din Basarabia străbună să-și dobândească suveranitatea și independența în cadrul Republicii Moldova, începând cu august 1991. Ca urmare, apare firesc și sfânt, reluarea legăturilor cu frații de același neam și limbă din România pe diverse planuri, inclusiv cel bisericesc.

Ceea ce însă ne produce un adânc sentiment de tristețe, este atitudinea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop VLADIMIR, acum Mitropolit de Chișinău, față de clerul și credincioșii ce-și manifestă dorința legitimă a unor legături mai strânse cu Biserica Mamă — Patriarhia Română. Deoarece un mare număr de preoți și credincioși, în frunte cu Prea Sfințitul Episcop PETRU de Bălți,

și-au manifestat, în mod sincer, aceste sentimente cu totul sfinte, au fost supuși unei prigoane barbare, Prea Sfinția Sa fiind chiar îndepărtat violent și samavolnic din reședința sa din orașul Bălți. Și din acest motiv, Prea Sfințitul Episcop PETRU a făcut apel la Patriarhia Română, după ce el s-a plâns Sanctității Voastre, dar fără rezultat.

Înalt Prea Sfințitul VLADIMIR a manifestat, de asemenea, atitudine de nerespect față de obligația canonică de a nu avea nici un fel de legături cu grupurile schismatice, rupte din trupul Bisericii Ortodoxe. Astfel, el a invitat, ca oaspeți de onoare, în luna noiembrie 1992, doi «arhierei» schismatici din România. Această atitudine contravine flagrant cu declarația de la Constantinopol a Întâistătătorilor Bisericii Ortodoxe, din 15 martie 1992, care prevede că «este necesar ca toate Sfintele Biserici Ortodoxe locale, fiind în solidaritate deplină unele cu celelalte, să condamne aceste grupuri schismatice și să se abțină de la orice comuniune cu ele, oriunde s-ar afla acestea».

Situația bisericească din Republica Moldova a devenit și mai tensionată prin hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse, din 5 octombrie 1992, privind acordarea «independenței Bisericii Ortodoxe din Moldova». Această hotărâre a fost luată în

ciuda celor discutate la întâlnirea Noastră de la Constantinopol și a intervenției adresată de Noi Sanctității Voastre, la 2 aprilie 1992, prin care Vă arătam «că nu este momentul potrivit a se lua în discuție problema Bisericii din Moldova», «afirmație justă», recunoscută chiar de Sanctitatea Voastră în scrisoarea ce Ne-ați adresat la 6 octombrie 1992.

De aceea, în contextul acestei hotărâri unilaterale, precum și a atitudinii antiromânești a Înalt Prea Sfințitului VLADIMIR și persecuțiilor de tot felul la care au fost supuși cei care întrețineau legături cu frații și neamurile lor din România, Prea Sfințitul Episcop PETRU, scos afară de la Bălți, după ce s-a adresat Patriarhiei Moscovei, a fost nevoit să se adreseze Bisericii Neamului său. Clerul și credincioșii, supuși acelorași persecuții din partea Înalt Prea Sfințitului VLADIMIR, constituindu-se în Adunarea eparhială, au reactivat statutar vechea Mitropolie a Basarabiei, l-au ales ca locțiitor de mitropolit pe Prea Sfințitul PETRU și au cerut oblăduirea canonică a Bisericii Ortodoxe Române. Biserica noastră a luat act cu binecuvântare de dorința și hotărârea lor, recunoscând autonomia cerută, precum și păstrarea calendarului vechi și a tradițiilor bisericesti locale.

În scrisoarea Sanctității Voastre sunt invocate o serie de canoane pentru susținerea opiniei cu privire la așa-zisa «ingerință anticanonică din partea Patriarhiei Române în problemele interne ale Bisericii Ortodoxe din Moldova».

Mai întâi, precizăm că invocarea canonului 8 al Sinodului III ecumenic nu poate, în nici un caz, justifica extinderea jurisdicțională a Patriarhiei Moscovei asupra Bisericii românești din Republica Moldova. Prin acest canon se recunoaște tocmai îndatorirea Bisericii unei națiuni (Biserica Ciprului), de a se organiza etnic și de a se conduce independent de Biserica altui neam (Biserica Antiohiei). Se prevede aici obligația ca «nici un episcop să nu cuprindă altă eparhie, care nu a fost mai de demult și dintru început sub mâna lui sau a celor dinaintea lui. Iar dacă cineva a cuprins o eparhie străină și în chip silnic a pus-o sub stăpânirea lui, pe aceasta să o dea înapoi, ca să nu se calce canoanele părinților, și nici sub cuvânt de lucrare sfințită, să se furișeze trufia stăpânirii lumești».

În spiritul acestui canon putem aprecia că tocmai Biserica Ortodoxă Rusă, datorită împrejurărilor politice cunoscute, este aceea care a cotropit jurisdicțional o mare parte din vechea Mitropolie a Moldovei, care da-

tează de la sfârșitul secolului al XIV-lea. Anexarea imperialistă (țaristă și apoi comunistă) a teritoriului românesc de la răsărit de Prut, dinspre hotarele poloneze până la Marea Neagră, nu a justificat prin nimic extinderea jurisdicției bisericești a Patriarhiei Moscovei asupra teritoriului jurisdicțional al Mitropoliei Moldovei.

Canoanele 13, 21 și 22 ale Sinodului de la Cartagina, precum și canonul 2 al Sinodului II ecumenic interzic, cum bine afirmați și Sanctitatea Voastră, «episcopului unei anumite eparhii să-și întindă puterea asupra altei eparhii». Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, prin binecuvântarea acordată reactivării Mitropoliei Basarabiei, nu a făcut altceva decât să restabilească adevărul istoric și dreptatea canonică ce fuseseră încălcate de atâtea ori prin extinderea necanonică a jurisdicției Bisericii Ortodoxe Ruse asupra unei părți a Mitropoliei Moldovei. O astfel de extindere este, conform canonului 13 al Sinodului de la Cartagina, «nulă» de drept, iar repararea unei nedreptăți se impune cu necesitate.

Invocarea canonului 59 al Sinodului de la Cartagina este, de asemenea, fără obiect, neavând legătură cu problema în cauză.

Canonul 15 al Sinodului local de la Constantinopol, prevede nu numai interdicția ca

un episcop «să nu se depărteze de comuniunea cu propriul său patriarh», ci și posibilitatea ca episcopul respectiv «să se despartă pe sine de comuniunea cu Întâistătătorul său», dacă acesta propovăduiește un lucru nedrept și necanonic. Nedreptatea și lipsa de canonicitate caracterizează tocmai hotărârile Bisericii Ortodoxe Ruse de a extinde și menține jurisdicția sa asupra unei etnii, alta decât cea rusă, în speță asupra românilor ortodocși din Basarabia.

Prevederile canonului 16 al aceluiași Sinod, ce interzic numirea de episcopi într-o eparhie al cărei titular este încă în viață, n-au fost nici acestea încălcate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prin recunoașterea Prea Sfințitului Episcop PETRU, ca Locțiitor de Mitropolit al Basarabiei, conform hotărârii organelor canonice ale acestei eparhii. Mitropolia Basarabiei este o altă eparhie decât cea condusă de Înalt Prea Sfințitul VLADIMIR, căci Înalt Prea Sfinția Sa, conform normelor canonice, poate avea jurisdicție numai asupra credincioșilor ortodocși ruși din Republica Moldova, atâta vreme cât se supune jurisdicției Patriarhiei Moscovei. În lumina aceluiași canon 16 de la Constantinopol și ca o încălcare a prevederilor acestuia, constatăm cu tristețe că, de multe ori, în decursul timpului, Biserica

Ortodoxă Rusă a purces la numiri de episcopi în Basarabia în timp ce chiriarhii legitimi erau încă în viață. Amintim, spre exemplificare, cazul deja menționat al Mitropolitului VENIAMIN COSTACHI, obligat să-și părăsească scaunul mitropolitan de la Iași în 1808, și cel al Mitropolitului EFREM ENĂCHESCU, înlocuit de Biserica Rusă în 1940 și 1944, pe când era încă în viață. Înalt Prea Sfinția Sa a fost silit să se refugieze peste Prut, în urma pactului Ribbentrop-Molotov.

La cele de mai sus, rugăm frățeste pe Sanctitatea Voastră a lua în considerare canoanele: 8 al Sinodului III ecumenic și 34 apostolic, în lumina cărora se poate evalua corect decizia Sfântului Sinod al Bisericii Noastre din 19—20 decembrie 1992.

Canonul 8 al Sinodului III ecumenic a reglementat raportul dintre două Biserici surori. Biserica Antiohiei voia, contrar tradiției canonice, să-și întindă jurisdicția asupra unei etnii diferite ce forma Biserica Ciprului. Sfinții Părinți ai Sinodului III Ecumenic de la Efes (431) au socotit nelegală și necanonică această tendință și au impus respectarea principiului etnic în raporturile dintre Biserici. Acest principiu s-a menținut în istorie și mai târziu când, din cauza năvăli-

rii islamice arabe și apoi otomane, teritoriile jurisdicționale s-au păstrat intacte pe bază etnică.

În același sens, se pot înțelege și prevederile canonului 34 apostolic. Acesta stabilește modalitatea de conlucrare între «episcopii fiecărui neam» și se statornicește principiul sinodalității în cadrul unei etnii bine definite. Se prevede aici ca episcopii fiecărui neam să aibă un Întâistătător al lor, pe care să-l consulte, iar acesta să hotărască împreună cu ei lucrurile mai importante. Acest principiu canonic fundamental în conducerea bisericească ortodoxă s-a perpetuat de-a lungul istoriei, în ciuda tendințelor imperiale de hegemonie romano-bizantină sau de altă natură, și el este valabil și azi în toate Bisericile autocefale, care nu fac abstracție de realitatea istorică a unui popor sau neam. Așa se explică faptul că, în majoritatea cazurilor, însăși titulatura oficială a Bisericilor Ortodoxe autocefale conține numele etniei sau neamului pe care îl slujește Biserica respectivă. De aceea, pretențiile unei Patriarhii Ortodoxe a unui neam sau popor anume, de a avea jurisdicție peste ortodocși de alt neam, care au propria lor Patriarhie, sunt necanonice și nedrepte, fiind motivate secular-politic, nu spiritual-pastoral.

Sanctitatea Voastră,

Suntem datori să nu uităm că, până nu de mult, atât Biserica Ortodoxă Rusă, cât și Biserica Ortodoxă Română, au avut de suferit vreme îndelungată, din pricina unor stăpâniri lumești, fără credință în Dumnezeu, care au prigonit pe toți cei credincioși și au impus ura și dezbinarea între neamuri.

Acum însă, mulțumind Bunului Dumnezeu care ne-a dăruit puterea de a ne elibera de sub această robie potrivnică credinței, ne revine responsabilitatea de a îndrepta nelegiuirile săvârșite de stăpânirea sovietică atee, care, între altele, a încercat să îndepărteze pe românii ortodocși din Basarabia și Bucovina de Nord de frații lor de același neam și limbă.

De aceea, ne exprimăm încredințarea că vom găsi la Sanctitatea Voastră și la Biserica Ortodoxă Rusă înțelegerea necesară cu privire la actul de binecuvântare acordat de Biserica noastră reactivării Mitropoliei Basarabiei.

Considerând că lămuririle de mai sus sunt pe deplin edificatoare pentru a înțelege în mod just, dar și cu dragoste, drepturile sfinte ale clerului și credincioșilor din Republica Moldova de a avea legături duhovnicești cu Biserica Mamă, ne exprimăm dorința și speranța că relațiile frățesti dintre Bisericile noastre vor continua, spre întărirea Ortodoxiei noastre sfinte.

În spiritul celor de mai sus, suntem gata a continua discuțiile pentru a lămuri problemele și neînțelegerile și a dovedi astfel că, în relațiile dintre două Biserici surori, nu trebuie să domine considerentele vremelnice de până acum, ci comuniunea frățească a Sfintei noastre Ortodoxii.

Încredințându-Ne rugăciunilor Sanctității Voastre, Vă Îmbrățișăm frățește în Hristos Domnul nostru,

† TEOCTIST,

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

